

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หน้าสัมผัสไฟฟ้า

หน้าสัมผัสไฟฟ้าเป็นส่วนที่ติดตั้งในอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าหลายชนิด เช่น รีเลย์ เบรกเกอร์ พัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เป็นต้น โดยชิ้นส่วนหน้าสัมผัสไฟฟ้ามีหน้าที่ให้กระแสไฟฟ้าไหลครบวงจรเมื่อต้องการใช้งาน และตัดกระแสไฟฟ้าเมื่อต้องการหยุดการใช้งาน

การควบคุมวงจรไฟฟ้าโดยใช้หน้าสัมผัสไฟฟ้ามีข้อดี คือ

- ตัดต่อวงจรไฟฟ้าที่มีปริมาณกระแสไฟฟ้ามากให้สามารถไหลผ่านได้ด้วยอุปกรณ์ควบคุมซึ่งอุปกรณ์ควบคุมนี้จะใช้กระแสไฟฟ้าต่ำ
- ใช้กับวงจรไฟฟ้าที่ทำงานต่อเนื่อง และลักษณะงานที่ต้องตัดต่อวงจรไฟฟ้าบ่อยๆ
- สามารถควบคุมการทำงานของวงจรไฟฟ้าได้จากระยะไกล โดยใช้สายไฟฟ้าขนาดเล็ก
- มีสถานีควบคุมได้หลายจุด สามารถติดตั้งได้ใกล้กับผู้ใช้ปฏิบัติงาน

2.2 การจำแนกประเภทของวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้า

การแบ่งประเภทของวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้า สามารถแบ่งได้หลายวิธี คือ แบ่งตามลักษณะการใช้งาน แบ่งตามส่วนผสมทางเคมีของโลหะ แบ่งตามประสิทธิภาพในการนำกระแสไฟฟ้า หรือความต่างศักย์ รายละเอียดแสดงได้ดังนี้

2.2.1 การแบ่งตามหน้าที่การใช้งาน

วัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้าที่มีการใช้ในท้องตลาดสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่ม Stationary Contacts กลุ่ม Sliding Contacts และกลุ่ม Switching or Make and Break Contacts

- **Stationary Contacts** บางที่เรียกว่า Static Contacts เป็นวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้า ที่ไม่มีการเคลื่อนที่ระหว่างการใช้งาน มีการเชื่อมต่ออย่างถาวร เช่น Bus Joint, Soldered Joint, Welded Joint, Terminal Connections ทำหน้าที่เป็นตัวนำกระแสไฟฟ้า โลหะที่นิยมนำมาผลิตได้แก่ ทองแดงและอะลูมิเนียม ใช้ทำชิ้นส่วน Bus Bars และชิ้นส่วน Connector ในอุปกรณ์ Switchgear ค่าการนำไฟฟ้าของอะลูมิเนียมมีค่าประมาณ 61 %IACS มีค่าต่ำกว่าทองแดง ซึ่งมีค่าการนำไฟฟ้า 100 %IACS แต่อะลูมิเนียมก็ยังเป็นที่นิยมใช้ เนื่องจากอะลูมิเนียมมี น้ำหนักเบา มีความแข็งแรง ต่อน้ำหนักสูง และราคาถูกกว่าทองแดง รวมทั้งทนต่อการผุกร่อนได้ดี ทนการเกิดออกซิเดชันดีกว่าทองแดง ระหว่างการใช้งานหากเกิดออกไซด์ของโลหะที่ไม่เป็นตัวนำไฟฟ้า (Non-Conducting Oxide) จะส่งผลให้บริเวณนั้นเกิดความต้านทานขึ้น และค่าความต่างศักย์ลดลง สำหรับการใช้งานที่อุณหภูมิสูงเกินไป อาจนำไปสู่การไหม้และมีการอาร์คเกิดขึ้น จึงมีการพัฒนาวัสดุโดยการเคลือบ

โลหะเงิน ที่ผิวของทองแดงหรืออะลูมิเนียมก่อนนำไปใช้งาน พบว่าสามารถช่วยป้องกันการไหม้ และการอาร์คได้

- **Sliding Contacts** หน้าสัมผัสไฟฟ้ากลุ่มนี้มีการเคลื่อนที่ได้ เช่น หน้าสัมผัสไฟฟ้าของ Rheostats, Slip Ring, Brush Assemblies, Motor Commutators, Potentionmeter และ Rotary Switches วัสดุที่นิยมนำมาใช้เป็นพวก กราไฟต์หรือคาร์บอนเนื่องจากมีผิวลื่น และค่าสัมประสิทธิ์แรงเสียดทานต่ำมีค่าประมาณ 0.07–0.13 ทำให้วัสดุที่ต้องถูกเสียดสีขณะใช้งานสึกกร่อนเพียงเล็กน้อย เหมาะสำหรับงานที่ต้องใช้แรงเคลื่อนไฟฟ้าสูง (High Voltage) และกระแสต่ำ (Low Currents) โลหะบริสุทธิ์ที่มีค่าการนำไฟฟ้าสูง เช่น เงิน ทองแดง ทอง แต่มีข้อเสียเรื่องความแข็งแรงของโลหะเหล่านี้ ซึ่งมีความแข็งต่ำ ทำให้เกิดการสึกหรือจากการขัดสีระหว่างใช้งาน จึงต้องมีการนำสารหล่อลื่นมาใช้ป้องกันการสึกกร่อน แต่จะส่งผลต่อค่าการนำไฟฟ้าลดลง เนื่องจากสารหล่อลื่นที่ไม่นำไฟฟ้า โดยทั่วไปใช้วัสดุผสมของ Au-G, Ag-G, Ag-Ni-G แทน เนื่องจาก กราไฟต์สามารถสร้างฟิล์มขึ้นที่ผิวอย่างต่อเนื่อง ช่วยป้องกันการสึกของผิวชิ้นงานได้

- **Switching or Make and Break Contacts** เป็นกลุ่มหน้าสัมผัสไฟฟ้าที่มีการใช้งานในลักษณะเปิด และปิดสลับกันโดยทำงานซ้ำๆระหว่างการใช้งาน เรียกว่า Make and Break หรือ Switching

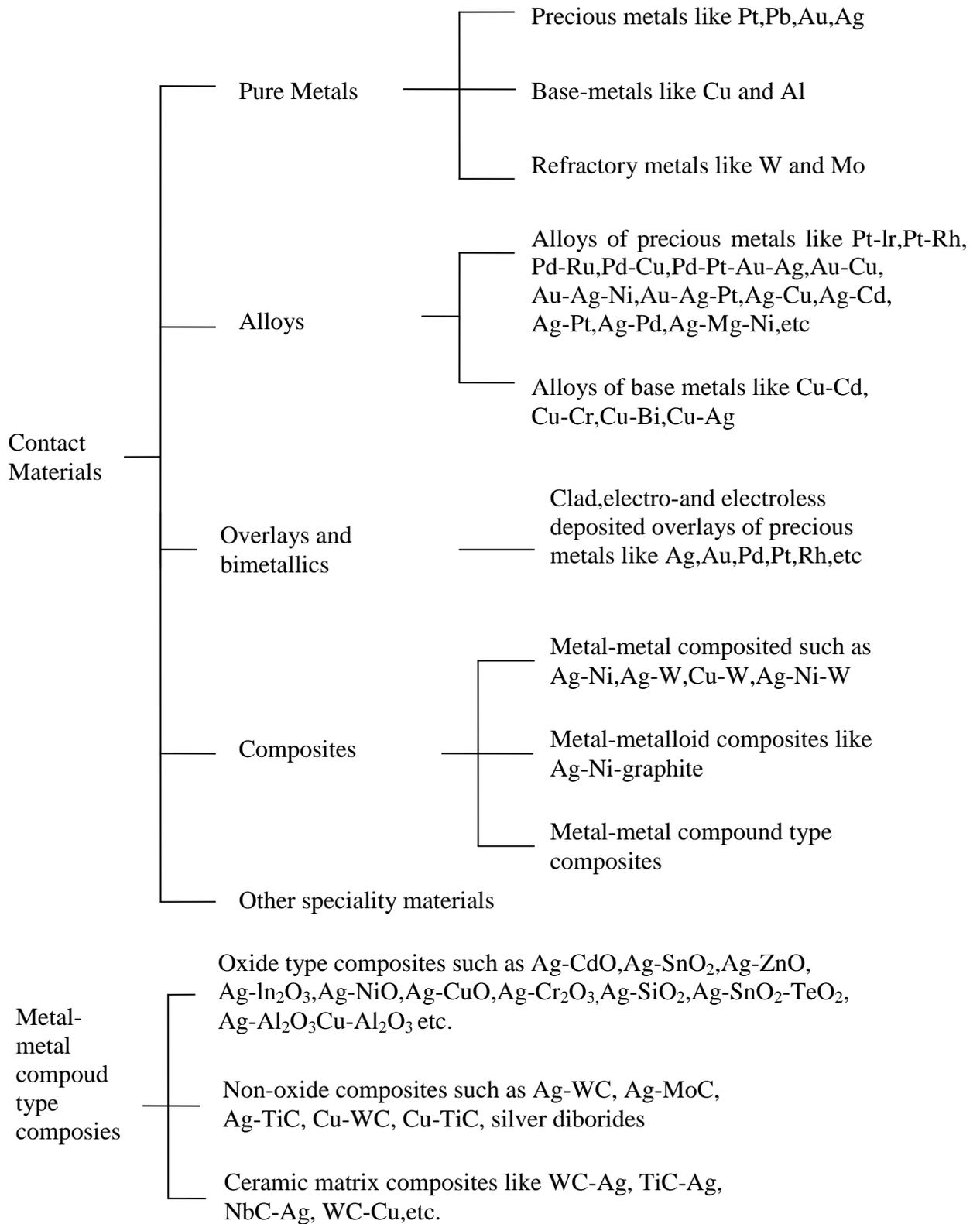
2.2.2 การแบ่งตามส่วนผสมของโลหะหลัก

วัสดุหน้าสัมผัสที่สามารถใช้กับงานที่มีลักษณะ Make and Break สามารถใช้วัสดุหลากหลายชนิด ทั้งโลหะบริสุทธิ์และโลหะผสม ตัวอย่างของวัสดุที่ใช้งานแสดงในรูปที่ 2.1 ซึ่งเป็นภาพรวมของชนิดวัสดุที่สามารถใช้งานได้ในแต่ละกลุ่ม

- โลหะมีค่าบริสุทธิ์และโลหะมีค่าผสม (Precious Metal and Their Alloy)

โลหะมีค่าถูกนำไปใช้งานไมโครอิเล็กทรอนิกส์ งานโทรคมนาคม เป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากโลหะกลุ่มนี้มีค่าความต้านทานการกัดกร่อนจากสารเคมีสูง และมีความต้านทานต่อการอาร์ค (Arc Erosion Resistance)

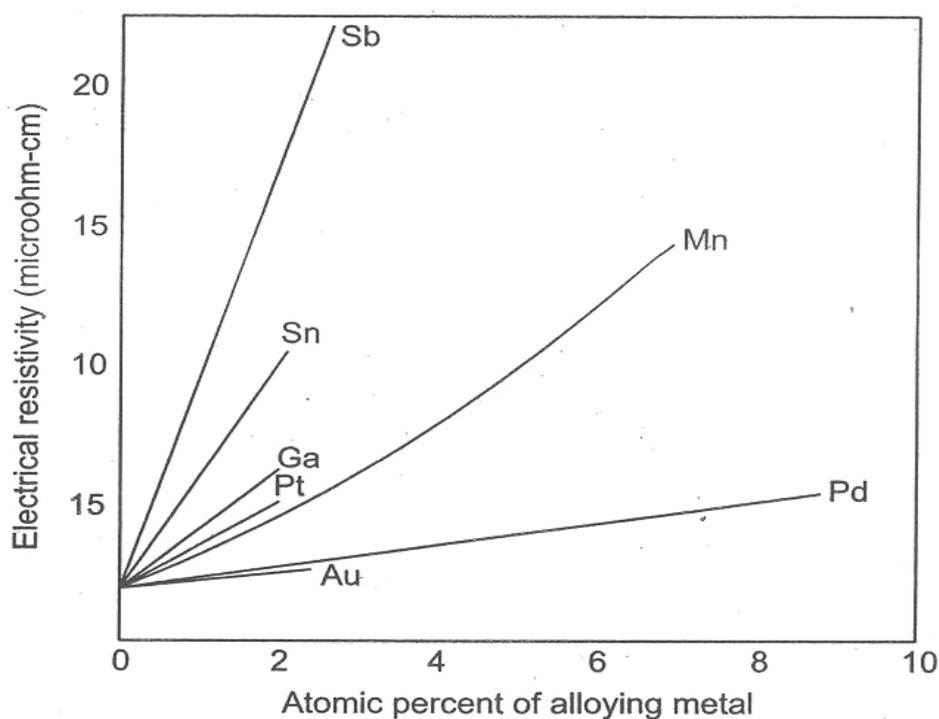
โลหะแพลตตินัมและพัลลาเดียม เป็นโลหะที่นิยมนำมาใช้งานเนื่องจากเป็นโลหะที่มีจุดหลอมเหลวสูง ความดันไอต่ำ ต้านทานการหมองและทนการถูกอาร์คได้ดี อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบค่าการนำความร้อนและค่าการนำไฟฟ้า มีค่าต่ำกว่าโลหะเงินมาก ดังนั้นการนำไปใช้งานจึงมีขีดจำกัด สามารถใช้ได้กับงานที่มีกระแสไฟฟ้าต่ำกว่า 1 แอมแปร์ โลหะพัลลาเดียมบริสุทธิ์ร้อยละ 99.9 มีความต้านทานการเกิดออกซิเดชันได้เป็นอันดับสอง รองจากแพลตตินัม ราคาถูกกว่าแพลตตินัม 4 เท่า สามารถเพิ่มความแข็งแรงได้ โดยการเติมธาตุต่างๆ พวก รูทีเนียม, เงิน หรือทองแดง โลหะผสม Pd-Ru นิยมใช้ทำรีเวต (Rivet) เนื่องจากขึ้นรูปได้ยาก ส่วนโลหะผสม Pd-40Ag เป็นที่นิยมใช้เนื่องจากไม่เกิดปัญหาของการทำปฏิกิริยากับซัลเฟอร์ (Sulphidation)

รูปที่ 2.1 การแบ่งชนิดของวัสดุที่นำมาใช้ทำหน้าที่สัมผัสตามลักษณะส่วนผสมองค์ประกอบ [2]

โลหะทองสามารถนำมาใช้ทำหน้าที่สัมผัสไฟฟ้าได้เนื่องซึ่งงานสามารถทนการเกิดออกซิเดชันและซัลไฟเดชันได้ดี แต่มีข้อเสียคือ จุดหลอมเหลวต่ำ ความแข็งต่ำมีค่าประมาณ 65 วิกเกอร์ อาจเติมธาตุผสมของเงินและนิกเกิล ช่วยเพิ่มความแข็งแรงได้ ทำการบ่มแข็งได้

โลหะเงินบริสุทธิ์มีค่าการนำไฟฟ้าสูงสุด สามารถใช้งานที่มีกระแสไฟฟ้าสูงไม่เกิน 30 แอมแปร์ โลหะเงินผสมสามารถใช้งานที่มีกระแสไฟฟ้าสูงขึ้นถึง 600 แอมแปร์ โลหะเงินออกไซด์มีความต้านทานการสึกหรอสูง แต่ออกไซด์ของเงินไม่เสถียรภาพเกิดการสลายตัวได้ง่ายเมื่อให้อุณหภูมิช่วง 175 ถึง 350 องศาเซลเซียส ขีดจำกัดการใช้งานของโลหะเงินคือการเกิดปฏิกิริยากับซัลเฟอร์หรือซัลไฟต์ในบรรยากาศที่มีความชื้น ทำให้เกิดฟิล์มที่มีความต้านทานการนำไฟฟ้า การเพิ่มความแข็งทำได้โดยการเติมธาตุผสม เช่น แพลตตินัม พัลลาเดียม ทอง ทองแดง และแคดเมียม การเติมทองแดงช่วยเพิ่มความแข็งได้แต่การนำไฟฟ้าลดลง การเติมแคดเมียมช่วยเพิ่มความสามารถในการชุบแข็งได้ แต่แคดเมียมเป็นพิษจึงไม่นิยมใช้ อิทธิพลของธาตุผสมที่มีผลต่อความต้านทานไฟฟ้า แสดงในรูปที่ 2.2

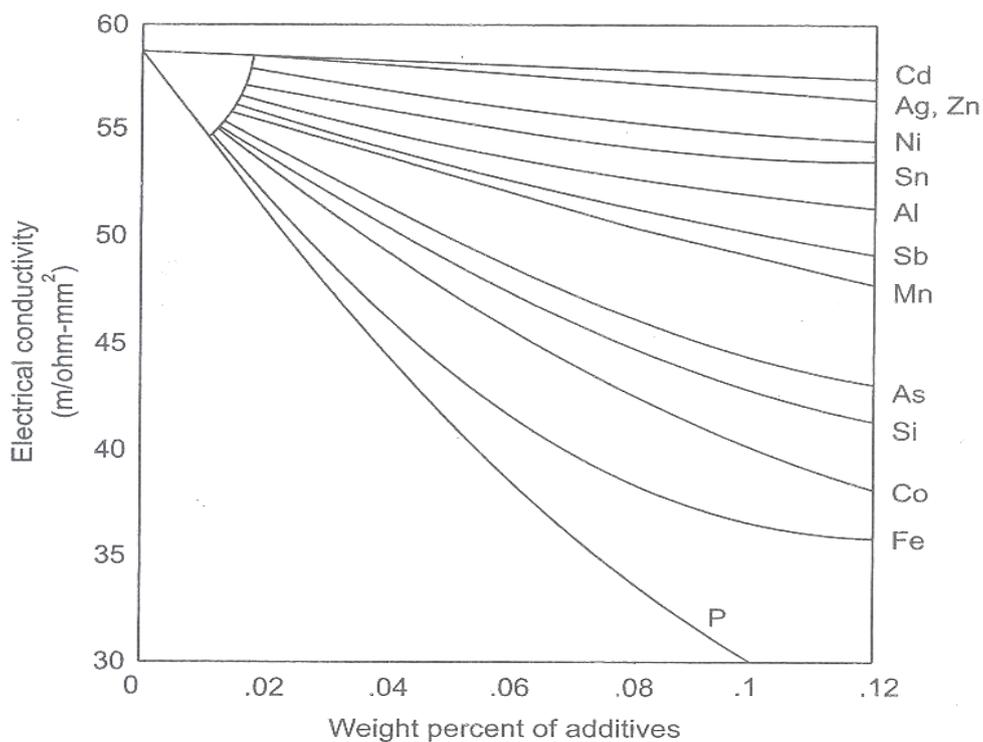
รูปที่ 2.2 อิทธิพลของธาตุผสมที่มีต่อความต้านทานกระแสไฟฟ้าต่อโลหะเงิน [2]

- โลหะและโลหะผสม (Base-Metals and Their Alloys)

โลหะที่นิยมใช้ในกลุ่มนี้ คือ ทองแดง และอะลูมิเนียม ทองแดงมีความแข็งต่ำ เหนียว ขึ้นรูปได้ดี นำความร้อน นำไฟฟ้าได้ดีเป็นอันดับสองรองจากโลหะเงิน มีค่า 100 %IACS ทองแดงบริสุทธิ์มีหลายเกรด เกรดที่เรียก ETP (Electrolytic Tough Pitch) มีออกซิเจนเจือปนอยู่ด้วย ทำให้

การนำไฟฟ้ามีค่าลดลง ถ้าใช้งานที่อุณหภูมิสูงมากกว่า 370 องศาเซลเซียส ในบรรยากาศที่มีก๊าซไฮโดรเจน มักทำให้เกิดการแตกหักภายในได้ (Internal Cracking) ทองแดงบริสุทธิ์เกรด Deoxidized Copper เหมาะสำหรับงานเชื่อม งานบัดกรี ทองแดงเกรด OFHC (Oxygen-Free High-Conductivity copper) ไม่มีออกซิเจนเจือปน เหมาะสำหรับใช้งานด้านไฟฟ้า

ในบรรยากาศปกติ ทองแดงมีความต้านทานการกัดกร่อนได้ดี เนื่องจากมีการเกิดฟิล์มของคิวปริสออกไซด์ (Cuprous Oxide film) ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดออกซิเดชันกับเนื้อโลหะเพิ่มขึ้น เมื่อให้อุณหภูมิสูงขึ้นฟิล์มนี้สลายตัวได้ในอากาศ เกิดเป็นฟิล์มคิวปริกอออกไซด์ (Cupric Oxide film) การเพิ่มสมบัติทางกลของทองแดง ทำได้โดยการแปรรูปเย็น หรือการเติมธาตุผสม ธาตุผสมที่นิยมเติมเป็น โลหะเงิน เบอริเลียม แคลเมียม โครเมียม และเซอร์โคเนียม การแปรรูปเย็นและการเติมธาตุผสม ช่วยเพิ่มความแข็งแรงได้แต่ความสามารถในการนำไฟฟ้าลดลง รูปที่ 2.3 แสดงปริมาณของธาตุผสมที่มีผลต่อค่าการนำไฟฟ้าที่เปลี่ยนแปลงไป จากรูปจะเห็นได้ว่าการเติมโลหะแคลเมียม เงิน สังกะสี เข้าไปในทองแดงทำให้ค่าการนำไฟฟ้าลดลงเล็กน้อยต่างจากการเติมโคบอลต์ เหล็ก ที่ทำให้ค่าการนำไฟฟ้าลดลงอย่างมาก โลหะทองแดงผสมนิยมใช้ทำปลั๊ก, Sockets, Connector และ Sliding Contact โลหะทองแดงผสมที่มีใช้ทางการค้า เป็นพวกทองเหลือง ฟอสฟอรัสบรอนซ์ นิกเกิลซิลเวอร์ อย่างไรก็ตามโลหะทองแดงผสมมีข้อเสีย คือมีความต้านทานการอาร์คและการเชื่อมติดกันไม่ดี จึงนิยมทำเป็นวัสดุผสมระหว่างทองแดงกับทั้งสแตน หรือใช้ทองแดงผสมกราไฟต์

รูปที่ 2.3 ปริมาณธาตุผสมที่มีผลต่อค่าการนำไฟฟ้าของทองแดง [2]

โลหะอะลูมิเนียมบริสุทธิ์มีความสามารถในการขึ้นรูปได้ง่าย น้ำหนักเบา มีค่าการนำไฟฟ้าเป็นอันดับสี่รองจากทอง มีค่าการนำไฟฟ้า 61 %IACS และราคาถูก จึงถูกนำมาใช้ทำวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้า โลหะอะลูมิเนียมมีสมบัติในการผลิตเป็นวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้าไม่ดีเท่าโลหะที่ใช้ผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้ากลุ่มทองแดง โลหะอะลูมิเนียมเหมาะสำหรับทำหน้าสัมผัสไฟฟ้าที่ต้องการความสามารถในการขึ้นรูปได้ดี ต้องการน้ำหนักเบา เนื่องจากอะลูมิเนียมมีน้ำหนักเบา มีราคาถูกหาซื้อได้ง่าย สำหรับอะลูมิเนียมเกรดที่ใช้ในการนำไฟฟ้าเป็นเกรด EC มีค่าการนำไฟฟ้าประมาณ 61 %IACS ข้อเสียของหน้าสัมผัสไฟฟ้าที่ทำจากอะลูมิเนียม คือ ความสามารถในการต้านการเกิดออกซิเดชันต่ำ ดังนั้นในการใช้งานที่มีลักษณะการเชื่อมต่อของหน้าสัมผัสไฟฟ้า จึงควรนำไปทำเป็นแผ่นหรือรีดติดกันกับทองแดงหรือเงิน

- โลหะทนความร้อน (Refractory Metal)

โลหะกลุ่มนี้ใช้ทั้งสแตนเป็นส่วนใหญ่จนกระทั่งมานานแล้ว เนื่องจากมีจุดหลอมเหลวสูงถึง 3110 องศาเซลเซียส ความแข็งแรงสูง มีความต้านทาน Erosion ดี ป้องกันการเชื่อมติดกันได้ดี แต่มีน้ำหนักมาก และทนการกัดกร่อนไม่ดี การเกิดฟิล์มออกไซด์ของทั้งสแตน เป็นฟิล์มที่มีเสถียรภาพสูง มักเกิดที่ผิวของชิ้นงาน มีความแข็งแรงสูง ทำให้เพิ่มความต้านทานไฟฟ้าสูงขึ้น การใช้งานของทั้งสแตนบริสุทธิ์เหมาะสำหรับงานที่เป็น High Voltage Circuit Breaker

นอกจากนี้ยังมีโลหะโมลิบดีนัม ที่ใช้สำหรับทำ High Voltage Switchgear โมลิบดีนัมมีจุดหลอมเหลว 2,623 องศาเซลเซียส บ่อยครั้งที่มีการนำโมลิบดีนัมไปใช้ผสมกับทั้งสแตนเพื่อช่วยให้เกรนเล็กลง บางครั้งนำไปใช้งานแทนทั้งสแตนเมื่อต้องการน้ำหนักเบา ราคาถูกลง โลหะทนไฟบริสุทธิ์เหมาะสำหรับใช้ทำหน้าสัมผัสที่รับกระแสต่ำ

- Conductive Overlays

วัสดุกลุ่มนี้ถูกพัฒนาขึ้นมา เพื่อต้องการปรับปรุงสมบัติตามต้องการใช้งาน เป็นการนำโลหะ 2 ถึง 3 ชนิด มาขึ้นรูปเป็นแผ่นติดกัน กระบวนการขึ้นรูปทำโดยการรีด (Roll-Cladding Process) เป็นการรีดเย็นหรือรีดร้อนในบรรยากาศที่ควบคุม หรืออาจได้จากการชุบเคลือบผิวแบบใช้และไม่ใช้ไฟฟ้า การยึดเกาะของโลหะต่างชนิดกัน เกิดจากการแพร่ของอะตอมที่อยู่ระหว่างชั้นการทำ Overlay อาจทำที่ผิวด้านเดียวหรือที่ผิวทั้งสองด้านก็ได้ ขึ้นกับการใช้งาน โลหะที่นิยมใช้เป็นผิวหน้า ได้แก่ โลหะทองบริสุทธิ์ โลหะเงินกับทองคำ โลหะผสมเงิน-ทอง-แพลทตินัม โลหะที่นิยมใช้เป็นโลหะพื้น ได้แก่ นิกเกิล ทองแดงบริสุทธิ์หรือ ทองแดงผสม เหล็กกล้าสแตนเลส

วัสดุหน้าสัมผัสที่เป็นวัสดุคอมโพสิตหลายชั้น สามารถผลิตได้โดยใช้กระบวนการเคลือบผิวด้วยไฟฟ้าหรือเคลือบโดยไม่ใช้ไฟฟ้า ในการชุบเคลือบชิ้นงานต่อกับขั้วแคโทด โลหะที่จะไปเคลือบทำเป็นขั้วแอโนด โดยปกติทองแดง ทองเหลือง บรอนซ์ เงินนิกเกิล เบอริลเลียม บรอนซ์ ใช้ทำแคโทด ซึ่งเคลือบผิวด้วยทอง เงิน โรเดียม พัลลาเดียม ใช้เป็นขั้วแอโนดในการชุบเคลือบด้วยไฟฟ้า ตารางที่ 2.1 แสดงสมบัติของโลหะกลุ่มนี้

ตารางที่ 2.1 สมบัติของโลหะ [2]

โลหะ	ความหนาแน่น (กรัม/ลูกบาศก์ มิลลิเมตร)	จุดหลอมเหลว (องศาเซลเซียส)	ค่าการนำไฟฟ้า (%IACS)	ความแข็ง(HV)
Pt	21.45	1,769	15	40
Pd	12.00	1,552	16	45
Rh	12.40	1,963	40	130
Ir	22.50	2,443	33	220
Ru	12.20	2,310	26	-

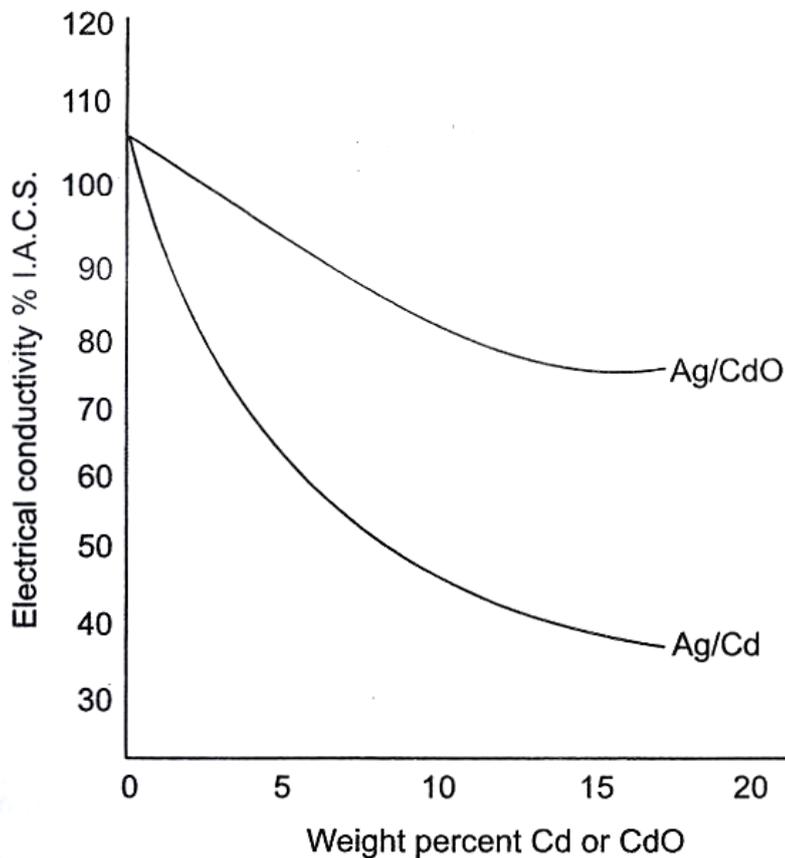
- หน้าสัมผัสไฟฟ้าคอมโพสิต (Composite Contacts)

วัสดุกลุ่มคอมโพสิต เป็นการผสมของโลหะที่มีจุดหลอมเหลวสูง มีความแข็งสูง ทนการสึกหรอดี แต่มีการนำไฟฟ้าไม่ดี ทนการเกิดออกซิเดชันไม่ดี ได้แก่ ทังสเตน และโมลิบดีนัม ผสมกับโลหะที่นำไฟฟ้าดี ได้แก่ เงิน ทองแดง ซึ่งมีปัญหาเรื่องความแข็ง และทนการสึกหรอไม่ดี วัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้าที่เป็นคอมโพสิตโดยทั่วไปมี 3 กลุ่ม ขึ้นกับประเภทของโลหะที่นำมาผสมกันอาจเป็น กลุ่มโลหะผสมกับโลหะ กลุ่มโลหะผสมกับอโลหะ และ กลุ่มโลหะผสมสารประกอบโลหะ

วัสดุคอมโพสิตกลุ่มโลหะผสมโลหะที่สำคัญ เช่น Ag-W, Ag-Mo, Ag-Ni, Cu-W, Cu-Mo, W-Ag, Cu-Ag เป็นต้น สำหรับคอมโพสิตที่เป็นโลหะที่มีเงินเป็นโลหะหลัก และมีอนุภาคขนาดเล็กของเฟสที่สอง (Secondary Phase) กระจายในเนื้อพื้นโครงสร้าง ช่วยเพิ่มความแข็งด้วยกลไก (Dispersion Hardening) เพิ่มความต้านทานการเชื่อมติด เนื่องจากระหว่างการใช้งานในสภาวะ Make and Break เฟสที่สองเกิดขึ้นจากการเกิดออกซิเดชันการอาร์คของหน้าสัมผัส โลหะเงินผสมนิกเกิล สามารถนำไปใช้งานได้ทั้งประเภท Make and Break Contacts และงาน Sliding Contact ขึ้นกับปริมาณนิกเกิลส่วนผสมที่มีนิกเกิลสูง เหมาะกับงาน Sliding Contacts ส่วนผสมที่มีนิกเกิลต่ำเหมาะกับการใช้งานที่เป็น Arcing Contact

โลหะเงินผสมเหล็ก (Ag-Fe) ร้อยละ 10-40 เหมาะสำหรับงานที่ต้องการความแข็งแรงทางกลทนต่อการ sticking และ pitting แต่มีข้อเสียคือทนการผุกร่อนไม่ดี นอกจากนี้ยังมีโลหะผสมของ Ag-Cu, Ag-W, Ag-Mo

โลหะเงินผสมโลหะออกไซด์ มีการนำไปใช้งานในระดับกระแสไฟฟ้าไม่เกิน 5000 แอมแปร์ ดังนั้นจึงเหมาะกับหน้าสัมผัสไฟฟ้าระดับแรงดันต่ำถึงปานกลาง โดยโลหะออกไซด์ส่งผลให้การนำไฟฟ้าดีกว่าโลหะเงินผสมดังรูปที่ 2.4 ขณะเดียวกันความแข็ง ความต้านทานการสึกหรอ ความต้านทานการอาร์ค มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทำให้โลหะชนิดนี้เป็นที่นิยม โดยโลหะออกไซด์ที่นิยมใช้คือโลหะเงินผสมแคดเมียมออกไซด์ แต่ในปัจจุบันมีการคำนึงถึงผลทางสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จึงมีการหาโลหะออกไซด์มาทดแทน เช่น ดีบุกออกไซด์ สังกะสีออกไซด์ อินเดียมออกไซด์ เป็นต้น

รูปที่ 2.4 การนำไฟฟ้าของโลหะเงินผสมและโลหะเงินผสมออกไซด์[2]

การพัฒนาวัสดุหน้าสัมผัสกลุ่มที่เป็นคอมโพสิต เพื่อให้ได้วัสดุประสงค์ตามที่ต้องการใช้งานทนกับกระแสไฟฟ้าที่สูงขึ้น และทนการอาร์คได้ดีขึ้น ทำให้มีวัสดุที่หลากหลายชนิดขึ้นที่สามารถใช้งานที่มีแรงเคลื่อนไฟฟ้าสูง

2.2.3 การแบ่งตามกำลังไฟฟ้า

วัสดุที่ใช้ทำหน้าที่สับผัสแบ่งออกตามกำลังไฟฟ้าได้ 4 ชนิด แบ่งตาม Current Rate

- **Very Light Duty Contact** ใช้กับงานที่เป็น Electromagnetic และ Voltage Relay Micro Switch และหน้าสัมผัสสำหรับงาน อิเล็กทรอนิกส์
- **Light Duty Contacts** วัสดุสามารถใช้ได้กับกระแสไม่เกิน 10 แอมแปร์ จำพวก Relay
- **Medium Duty Contacts** ใช้กับการทำงานช่วงที่มีกระแส 10-300 แอมแปร์ ใช้ในอุปกรณ์ สวิตช์แบบหมุน (Rotary Switches) สวิตช์แบบเลื่อน (Sliding Switches)
- **Heavy Duty Contacts** ใช้กับงานที่มีกระแสช่วง 300 แอมแปร์ ถึงหลายพันแอมแปร์ ใช้กับงานอุปกรณ์เบรกเกอร์ระบบน้ำมัน (Oil Circuit Breaker) เบรกเกอร์ระบบสุญญากาศ (Vacuum Circuit Breaker) เป็นต้น

2.3 กระบวนการผลิตโลหะหน้าสัมผัสไฟฟ้า

2.3.1 กระบวนการหล่อและขึ้นรูป (Casting and Forming)

กระบวนการหล่อและขึ้นรูปจัดเป็นกระบวนการที่นิยมนำมาใช้ผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้ามาตั้งแต่สมัยอดีต โดยกลุ่มโลหะที่นิยมได้แก่ โลหะบริสุทธิ์ และ โลหะผสม ขั้นตอนเบื้องต้นในการผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้าด้วยกระบวนการนี้ประกอบด้วย การหลอมด้วยเตาไฟฟ้าซึ่งบางครั้งอาจมีการเติมฟลักซ์เพื่อป้องกันการเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันระหว่างการหลอม หรือ อาจใช้การป้อนแก๊สอาร์กอนเพื่อควบคุมบรรยากาศ การหล่อลงในแบบหล่อแกรไฟต์ หรือ แบบหล่อเหล็กเพื่อให้ได้แท่งโลหะ การขึ้นรูปด้วยกระบวนการรีด หรือ ดึงขึ้นรูป ทั้งแบบการขึ้นรูปร้อนหรือเย็น กรณีงานแผ่นนำไปป้อนขึ้นรูปเป็นแผ่นหน้าสัมผัสไฟฟ้า ส่วนกรณีเส้นลวดนำไปทำหน้าสัมผัสไฟฟ้าแบบรีเวท เป็นต้น

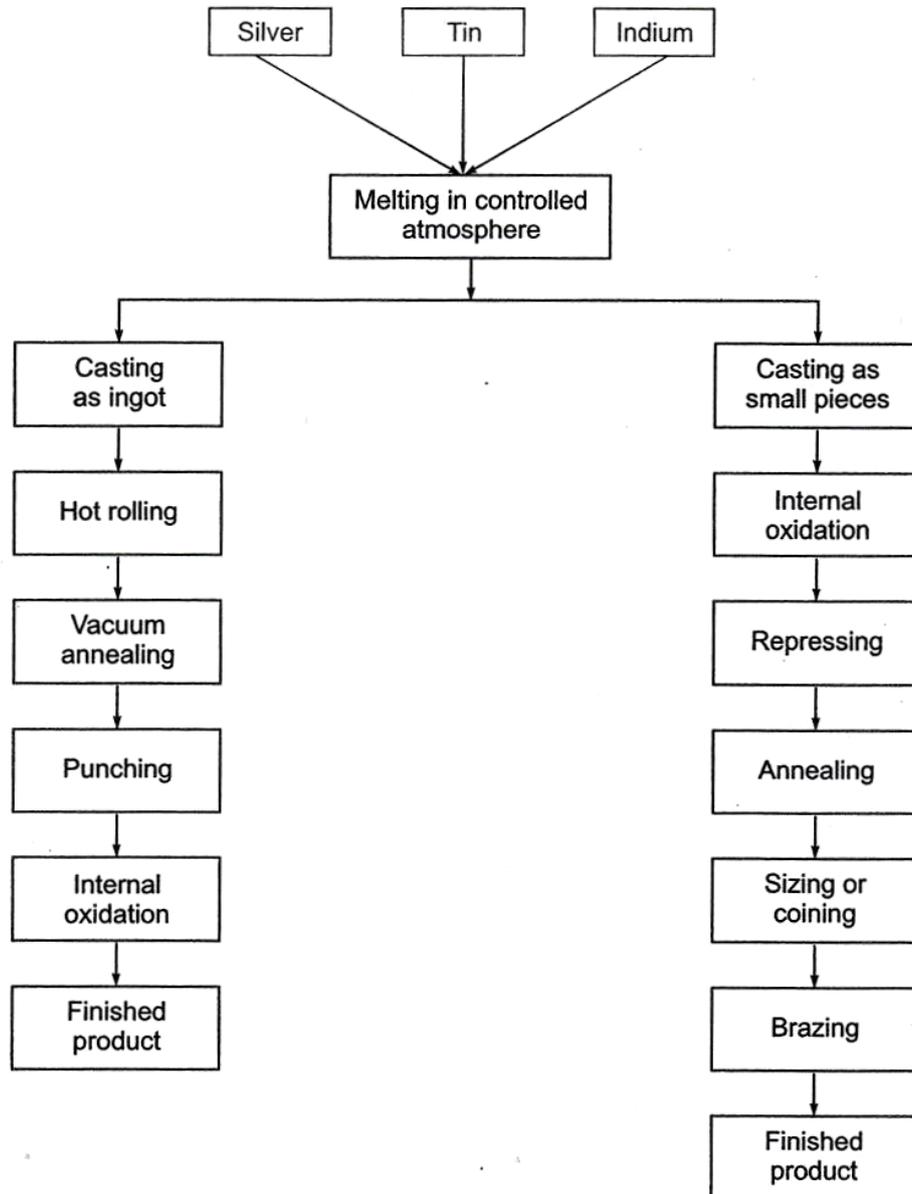
ตัวอย่างการหลอมหน้าสัมผัสไฟฟ้า Cu-Be ด้วยเตาหลอมไฟฟ้า ที่อุณหภูมิ 1100 องศาเซลเซียส จากนั้นทำการหล่อให้ได้ชิ้นงานอีกทอด จากนั้นทำการรีดขึ้นรูปร้อน และ ทำการอบแข็ง โดยทำกระบวนการอบละลาย (Solution Annealing) ที่อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียส แล้วปล่อยให้เย็นตัวอย่างรวดเร็ว จากนั้นทำกระบวนการบ่มแข็ง (Aging) ที่ช่วงอุณหภูมิ 275-320 องศาเซลเซียส ประมาณ 1 ชั่วโมงแล้วปล่อยให้เย็นตัวอย่างช้าๆ ชิ้นงานที่ได้จากกระบวนการหล่อจะให้โครงสร้างจุลภาคที่สม่ำเสมอส่งผลให้สมบัติต่างๆของวัสดุสม่ำเสมอเช่นเดียวกัน

2.3.2 กระบวนการออกซิเดชันภายใน

กระบวนการออกซิเดชันภายใน (Internal Oxidation Process) เป็นกระบวนการผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้ากลุ่มคอมโพสิต โดยกระบวนการผลิตมีลักษณะคล้ายกับกระบวนการหลอมและหล่อ แต่เพิ่มกระบวนการออกซิเดชันภายใน ซึ่งสามารถทำก่อนหรือหลังขึ้นรูปชิ้นงานดังแสดงในรูปที่ 2.5 โดยกระบวนการออกซิเดชันจะทำที่อุณหภูมิสูงแต่ไม่เกินอุณหภูมิหลอมเหลว และมีการ

ป้อนก๊าซออกซิเจนเข้าสู่ระบบเพื่อเร่งให้เกิดออกซิเดชันแพร่ซึมเข้าไปในเนื้อโลหะ ปรากฏการณ์การเกิดกระบวนการออกซิเดชันภายในของโลหะผสม 2 ชนิดประกอบด้วย

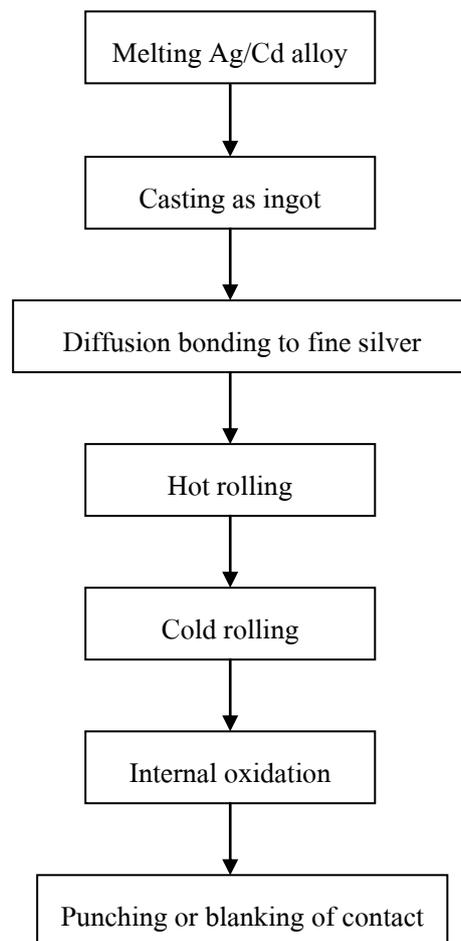
- เมื่ออะตอมออกซิเจนมีการถูกละลายได้ในเนื้อโลหะสูง
- อัตราการแพร่ของออกซิเจนในเนื้อโลหะเร็วกว่าโลหะอัลลอยด์
- พลังงานอิสระของการก่อตัวของออกไซด์ของโลหะอัลลอยด์มีความสำคัญมากกว่าเนื้อโลหะ

รูปที่ 2.5 กระบวนการผลิตโลหะหน้าสัมผัสไฟฟ้าแบบกระบวนการออกซิเดชันภายใน [2]

กระบวนการออกซิเดชันมีหลายวิธี ได้แก่กระบวนการ Post Oxidation, One Sided Oxidation และ Pre Oxidation

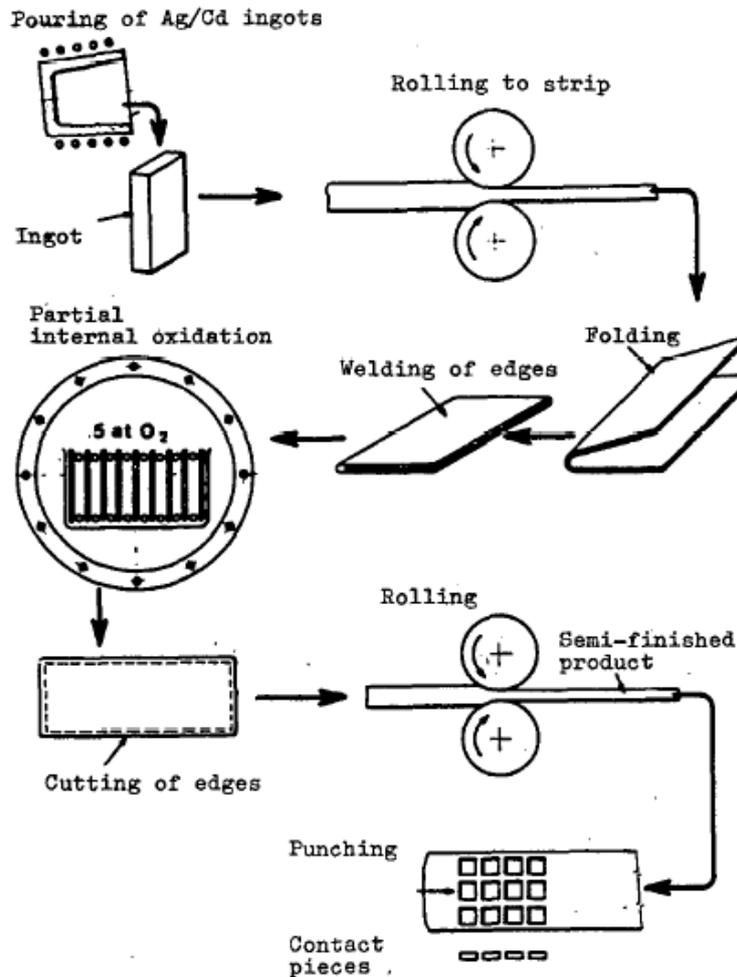
- **กระบวนการ Post Oxidation** แสดงดังรูปที่ 2.6 ประกอบด้วยกระบวนการหลอม และหล่อเป็นอินกอต จากนั้นทำการสร้างพันธะกับโลหะเงินบริสุทธิ์ที่ด้านหลังของอินกอตโดยมีความหนาประมาณร้อยละ 20 ของความหนาอินกอต จากนั้นทำการรีดขึ้นรูปร้อน และตามด้วยรีดขึ้นรูปเย็น แล้วทำกระบวนการออกซิเดชันที่สภาวะบรรยากาศออกซิเจน ที่อุณหภูมิสูง เป็นระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นทำการกำจัดโลหะเงินบริสุทธิ์ด้วยการขัด หรือ การกลึง กัด ไส แล้วนำไปป้อนขึ้นรูปหน้าสัมผัสไฟฟ้าต่อไป

รูปที่ 2.6 การผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้าด้วยกระบวนการ Post Oxidation [2]

- **กระบวนการ One Sided Oxidation** โลหะผสมหลังจากผ่านการหล่อ การหลอม และการรีดขึ้นรูปทั้งแบบร้อนและแบบเย็น ขึ้นตอนต่อไปทำการม้วนหรือพับพร้อมทั้งเชื่อมขอบก่อนนำไปทำกระบวนการออกซิเดชัน จากนั้นทำการตัดขอบเชื่อมแล้วนำแผ่นชิ้นงานที่ได้ไปป้อนขึ้นรูปต่อไป ดังแสดงในรูปที่ 2.7

- กระบวนการ **Pre Oxidation** เป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงจากกระบวนการออกซิเดชันทั่วไปคือ มีการทำโลหะผสมให้มีขนาดเล็กมีลักษณะเป็น flakes, slug, shot shots หรือ shredded foil จากนั้นนำเศษโลหะไปทำกระบวนการออกซิเดชัน แล้วจึงนำมาอัดขึ้นรูปเป็นเส้นลวดหรือแผ่นโลหะต่อไป

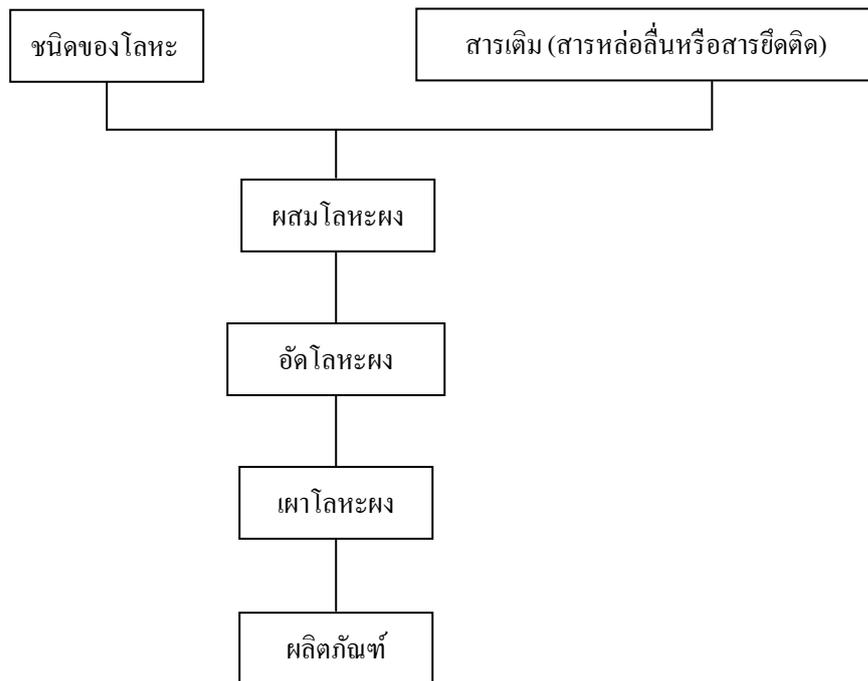
รูปที่ 2.7 การผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้าด้วยกระบวนการ One Sided Oxidation [2]

2.3.3 กระบวนการโลหะผง (Powder Metallurgy)

กระบวนการโลหะผง เป็นกระบวนการที่ใช้ผลิตโลหะหน้าสัมผัสไฟฟ้ากลุ่มคอมโพสิตที่มีธาตุผสมกลุ่มโลหะทนไฟ โลหะคาร์ไบด์ หรือโลหะออกไซด์บางชนิดประกอบอยู่ เนื่องจากธาตุผสมเหล่านี้มีอุณหภูมิหลอมเหลวสูงไม่สามารถผลิตโดยใช้กระบวนการหลอมและหล่อแบบทั่วไปได้ นอกจากนั้นการรวมตัวของโลหะกลุ่มนี้กับโลหะเนื้อพื้นเป็นไปได้ยากเมื่อใช้กระบวนการหลอมแบบทั่วไป เช่น การหลอมโลหะเงินกับทังสเตน เป็นต้น กระบวนการโลหะผงมีเทคโนโลยีการผลิตที่ซับซ้อน และต้นทุนการผลิตสูง เมื่อเปรียบเทียบกับ 2 กระบวนการที่ผ่านมา

การผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้าด้วยกระบวนการโลหะผงเริ่มจากนำผงโลหะใส่ลงในแบบที่เตรียมไว้ (Die) แล้วอัดโลหะผงด้วยความดันสูง จนทำให้โลหะผงอัดตัวกันแน่นเป็นรูปร่างตามที่ต้องการ ในขั้นตอนนี้โลหะผงที่เป็นรูปร่างจะยังไม่มี ความแข็งแรงมากนัก จึงต้องนำไปเผาที่อุณหภูมิสูง แต่ต่ำกว่าจุดหลอมเหลวของโลหะเล็กน้อย เพื่อให้อะตอมของโลหะมีการเคลื่อนไหวเชื่อมโยงกันระหว่างจุดสัมผัสของเม็ดผงโลหะ อันเป็นผลมาจากการแพร่ของอะตอมในสภาพของแข็ง (Diffusion Solid State) ทำให้โลหะเมื่อผ่านการเผา มีความแข็งแรงมากขึ้น กรรมวิธีการผลิตแสดงดังรูปที่ 2.8 จากนั้นนำโลหะนั้นไปผ่านกระบวนการบ่มขึ้นรูป อัดขึ้นรูปเพื่อให้ได้ชิ้นส่วนหน้าสัมผัสไฟฟ้า ขั้นตอนกระบวนการโลหะผงสามารถสรุปได้เป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนผลิตโลหะผง (Powder Manufacture)
2. ขั้นตอนผสมผงโลหะให้เข้ากัน (Mixing or Blending)
3. อัดโลหะผงในแบบตามรูปร่างที่ต้องการ (Compacting)
4. เผาโลหะผงที่อุณหภูมิต่ำกว่าจุดหลอมตัว (Sintering)

รูปที่ 2.8 การผลิตหน้าสัมผัสไฟฟ้าด้วยกระบวนการโลหะผง [5]

2.4 วัสดุสำหรับงานวิจัย

2.4.1 โลหะเงิน (Ag) [6]

โลหะเงินมีสีขาวแวววาว สามารถดึงเป็นเส้นและตีเป็นแผ่นบางๆ ได้ดี นอกจากนั้นยังสามารถทำเป็นผงโลหะเงินได้ โลหะชนิดนี้มีความสามารถในการนำไฟฟ้าและนำความร้อนได้ดีที่สุดในบรรดาโลหะทั้งหมด เงินสามารถดูดกลืนออกซิเจนได้ประมาณ 20 เท่า นอกจากนั้นโลหะเงินยังเป็นโลหะที่ค่อนข้างเฉื่อยต่อการทำปฏิกิริยาเคมี เช่น ไม่ละลายในกรด และ/หรือ ต่างเจือจาง การนำไปใช้ประโยชน์สามารถนำโลหะเงินไปใช้ทำขดลวดแลกเปลี่ยนความร้อน อุปกรณ์สำหรับใช้ทำปฏิกิริยาเคมี ใช้ทำหน้าที่สัมผัสไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องประดับ เป็นต้น

สมบัติของโลหะเงิน [4]

ชื่อธาตุ	Silver
สัญลักษณ์ธาตุ	Ag
เลขอะตอม (Atomic Number)	47
โครงสร้างผลึก (Crystal Structure)	Face Centered Cubic (FCC)
น้ำหนักอะตอม (Atomic Weight)	107.87
ความหนาแน่น (Density)	10.49 กรัม/ลูกบาศก์เซนติเมตร
จุดหลอมเหลว (Melting Temperature)	961 องศาเซลเซียส
ความสามารถนำไฟฟ้า (Electrical Conductivity)	$63 \text{ (m}\Omega^{-1} \text{ mm}^{-2}\text{)}$
ความต้านทานไฟฟ้า (Electrical Resistance)	$1.59 \text{ (}\mu\Omega \text{ cm)}$

2.4.2 ดีบุกออกไซด์ (SnO₂) [7]

ดีบุกออกไซด์เป็นสารประกอบระหว่างดีบุกกับออกซิเจน ชื่อตาม IUPAC เรียกว่า Tin dioxide ธรรมชาติอยู่ในกลุ่มของแร่ธาตุเรียกว่า Cassiterite ลักษณะทั่วไปของดีบุกออกไซด์เป็นผงสีขาว ดีบุกออกไซด์เกิดขึ้นตามธรรมชาติแต่สามารถทำให้บริสุทธิ์ได้ด้วยการเผาดีบุกในสภาวะอากาศแล้วเกิดการทำปฏิกิริยาระหว่างดีบุกและออกซิเจน ดีบุกออกไซด์ไม่ละลายในน้ำ แต่ละลายในกรด เช่น Halogen acid, Sulfuric acid เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถละลายในเบสเข้มข้น เช่น Sodium Hydroxide ความแข็งของสินแร่ดีบุกออกไซด์มีค่าระหว่าง 1239-1467 HV หรือมีค่า 6-7 Mohs scale [8] กลุ่มงานที่นำดีบุกออกไซด์ไปใช้ประโยชน์ เช่น อุตสาหกรรมเซรามิกเป็นสารเคลือบเครื่องดินเผา เช่น เซอร์ซิงของ combustible gases เป็นต้น

สมบัติทางกายภาพของดีบุกออกไซด์

ชื่อ	Tin dioxide
สัญลักษณ์	SnO ₂
โครงสร้างผลึก (Crystal Structure)	Rutile (Tetragonal)
ความหนาแน่น (Density)	6.95 กรัม/ลูกบาศก์เซนติเมตร
จุดหลอมเหลว (Melting Temperature)	1,630 องศาเซลเซียส
จุดเดือด (Boiling Point)	1,800-1,900 องศาเซลเซียส

2.4.2 สังกะสีออกไซด์ (ZnO) [9]

สังกะสีออกไซด์เป็นสารประกอบระหว่างสังกะสีกับออกซิเจน โดยทั่วไปเป็นผงสีขาว ไม่ละลายในน้ำและแอลกอฮอล์ ผงสังกะสีออกไซด์นิยมนำไปเป็นส่วนผสมของวัสดุต่างๆ เช่น พลาสติก ยาง เซอร์เมท แก้ว เซรามิก สารหล่อลื่น สี กาว แบตเตอรี่ และอาหาร เป็นต้น ในทางวิทยาศาสตร์ นิยมเรียกว่า II-VI Semiconductor ส่วนทางสินแร่เรียกว่า Zincite สังกะสีออกไซด์สามารถละลายในกรดได้เกือบทุกชนิด เช่น Hydrochloric acid นอกจากนั้นยังสามารถละลายได้ในเบสเช่น Sodium Hydroxide ความแข็งของสินแร่สังกะสีออกไซด์ มีค่า 205-221 HV หรือ 4.5 Mohs scale [8] มีความจุความร้อนจำเพาะและการนำความร้อนที่สูง การขยายตัวทางความร้อนต่ำ การนำไปใช้งานมีความหลากหลายประกอบด้วย กลุ่มอาหารและยา การผลิตยาง การผลิตคอนกรีต ตัวป้องกันการกัดกร่อน กลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เซ็นเซอร์ เป็นต้น

สมบัติของสังกะสีออกไซด์

ชื่อ	Zinc oxide
สัญลักษณ์	ZnO
โครงสร้างผลึก (Crystal Structure)	hexagonal wurtzite, cubic zincblende และ cubic rocksalt
ความหนาแน่น (Density)	5.606 กรัม/ลูกบาศก์เซนติเมตร
จุดหลอมเหลว (Melting Temperature)	1,975 องศาเซลเซียส
จุดเดือด (Boiling Point)	2,360 องศาเซลเซียส

2.4.4 ทองแดงออกไซด์ (CuO) [10]

ทองแดงออกไซด์ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า Copper (II) oxide หรือ Cupric oxide ชื่อทางสินแร่เรียกว่า Tenorite มีลักษณะเป็นผงสีดำ ไม่สามารถละลายในน้ำแต่สามารถละลายได้ในตัวทำละลาย Ammonium Hydroxide และกรดต่างๆเช่น Hydrochloric acid, Sulfuric acid และ Nitric acid ความแข็ง

ของสินแร่ทองแดงออกไซด์มีค่า 190-300 HV หรือ 3.5 Mohs scale [8] ทองแดงออกไซด์ถูกนำไปใช้ใน งานสีของอุตสาหกรรมเซรามิก และ กลุ่มงาน Semiconductor นอกจากนั้นยังนำไปผลิตแบตเตอรี่ชนิดแห้ง และ ผลิตเป็นเกลือทองแดงสำหรับนำไปเชื่อมทองแดง

สมบัติของโลหะทองแดงออกไซด์

ชื่อ	Copper(II) oxide
สัญลักษณ์	CuO
โครงสร้างผลึก (Crystal Structure)	Monoclinic
ความหนาแน่น (Density)	6.31 กรัม/ลูกบาศก์เซนติเมตร
จุดหลอมเหลว (Melting Temperature)	1,201 องศาเซลเซียส
จุดเดือด (Boiling Point)	2,000 องศาเซลเซียส

2.5 การตรวจสอบการนำไฟฟ้า

โลหะเป็นตัวนำไฟฟ้าและความร้อนที่ดี เพราะมีอิเล็กตรอนอิสระจำนวนมากอยู่ในเนื้อโลหะ วัสดุที่มีสภาพนำ(Conductivity) ที่ดีนั้นเนื่องจากการใช้พลังงานเพียงเล็กน้อยในการกระตุ้นให้อิเล็กตรอนไม่ประจำที่ (Delocalized Electron) กระโดดข้ามช่องว่างพลังงาน (Energy Gap) เข้าไปอยู่ในแถบการนำ (Conduction Band) วัสดุที่เป็นฉนวนไฟฟ้าจะมีช่องว่างพลังงานที่กว้างมาก ส่วนวัสดุกึ่งตัวนำจะมีช่องว่างพลังงานที่แคบกว่า จึงมีอิเล็กตรอนจำนวนหนึ่งกระโดดข้ามช่องว่างพลังงานไปยังแถบการนำแสดงว่ามีการถ่ายเทประจุเกิดขึ้น ทำให้เกิดช่องว่างอิเล็กตรอน (Electron Hole) ไว้ในแถบระดับล่าง [5]

สภาพนำไฟฟ้า คือ การเคลื่อนที่ของประจุไฟฟ้า จากตำแหน่งหนึ่งไปยังอีกตำแหน่งหนึ่ง โดยมีตัวนำพาประจุ ได้แก่ ไอออน และอิเล็กตรอน ค่าการนำไฟฟ้าของโลหะแต่ละชนิดต่างๆ แสดงในตารางที่ 2.2

ตัวนำพาประจุลบ (Negative Charge Carriers) จะมีทั้งอิเล็กตรอนและแอนไอออน ในขณะที่ แคลทไอออน เช่น Pb^{2+} เป็นตัวนำพาประจุบวก (Positive Charge Carrier) นอกจากนี้ ยังมีตัวนำพาประจุบวกอีกแบบหนึ่งที่มีความสำคัญในวัสดุกึ่งตัวนำ คือ “ช่องว่างอิเล็กตรอน” อันเนื่องมาจากอิเล็กตรอนที่อยู่ในแถบพลังงาน (Energy Band) ได้หลุดออกไป ทำให้ช่องว่างเกิดขึ้น

การนำไฟฟ้าของไอออน คือ การนำไฟฟ้าที่มีไอออนบวกและไอออนลบเป็นตัวนำพาประจุ ส่วน Electronic Conductivity จะมีอิเล็กตรอนหรือช่องว่างอิเล็กตรอนเป็นตัวนำพาประจุ

สภาพนำไฟฟ้าของโลหะ (Metallic Conductivity) ปกติโลหะจะนำไฟฟ้าหรือความร้อนได้ดี เนื่องจากมีพันธะโลหะ ซึ่งอธิบายได้จากการที่วาเลนซ์อิเล็กตรอนของโลหะจะอยู่ในรูปของ

อิเล็กทรอนิกส์ไม่ประจำที่ หรืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเคลื่อนที่ได้ตลอดทั้งโครงสร้างของโลหะ ในลักษณะที่เป็นคลื่น

ตารางที่ 2.2 ค่าการนำไฟฟ้าของโลหะชนิดต่างๆที่อุณหภูมิ 20 องศาเซลเซียส [4]

ชนิดของโลหะ	การนำไฟฟ้า (Electrical Conductivity @20°C) ($m\Omega^{-1} mm^{-2}$)
Ag	6.3
Cu	5.8
Au	4.3
Al	3.4
W	1.8
Zn	1.7
Sn	8.7

จากตารางสามารถทราบค่าสภาพการนำไฟฟ้าของโลหะและอโลหะบางชนิด ซึ่งจะเห็นว่าโลหะเงินบริสุทธิ์สามารถนำไฟฟ้าได้ดีที่สุด สามารถคำนวณหาการนำไฟฟ้าได้โดยใช้สมการข้างล่างนี้

$$i = \frac{V}{R} \dots\dots\dots (2.1)$$

- เมื่อ i = กระแสไฟฟ้า, A (แอมแปร์)
- V = ความต่างศักย์ทางไฟฟ้า, V (โวลต์)
- R = ความต้านทานของขดลวด, Ω (โอห์ม)

ความต้านทานทางไฟฟ้า R ของลวดตัวนำ จะเป็นปฏิภาคโดยตรงกับความยาวของลวดตัวนำ l และเป็นปฏิภาคส่วนกลับกับพื้นที่หน้าตัดของลวดตัวนำ A ดังสมการที่ 2.2

$$R = \frac{\rho l}{A} \text{ หรือ } \rho = \frac{RA}{l} \dots\dots\dots (2.2)$$

เมื่อ ρ คือ สภาพต้านทานไฟฟ้า หน่วยของค่าสภาพต้านทานไฟฟ้าของวัสดุที่อุณหภูมิใดๆ (โอห์ม-เมตร)

- R คือ ความต้านทานของเส้นลวด (โอห์ม)
- A คือ พื้นที่หน้าตัดของลวดตัวนำ (ตารางเมตร)
- l คือ ความยาวของลวดตัวนำ (เมตร)

ส่วนค่าสภาพการนำไฟฟ้า (Electrical Conductivity) จะเป็นปฏิภาคส่วนกลับค่าสภาพต้านทานไฟฟ้า ดังนี้

$$\sigma = \frac{1}{\rho} \quad \dots\dots\dots (2.3)$$

เมื่อ σ คือ สภาพการนำไฟฟ้า (โอห์ม-เมตร)⁻¹

ρ คือ สภาพต้านทานไฟฟ้า หน่วยของค่าสภาพต้านทานไฟฟ้าของวัสดุที่อุณหภูมิใดๆ (โอห์ม-เมตร)

ความเร็วลอยเลื่อนของอิเล็กตรอนในโลหะตัวนำ

ที่อุณหภูมิห้องแกนไอออนบวก (Positive-ion Cores) ที่อยู่ในโครงสร้างผลึกของโลหะตัวนำจะเกิดการสั่น จึงมีค่าพลังงานจลน์ในตัวจำนวนหนึ่ง ส่วนอิเล็กตรอนจะเคลื่อนที่อย่างอิสระชนแกนไอออนบวก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพลังงานกัน และเนื่องจากไม่มีสนามไฟฟ้าภายนอกใส่เข้าไป จึงทำให้อิเล็กตรอนเคลื่อนที่อย่างไม่เป็นระเบียบ ดังนั้น จึงไม่มีกระแสไหล

ถ้าความเข้มของสนามไฟฟ้าสม่ำเสมอ E ถูกใส่เข้าไปในตัวนำ อิเล็กตรอนจะถูกเร่งให้เคลื่อนที่ด้วยความเร็วค่าหนึ่งในทิศทางตรงข้ามกับสนามไฟฟ้าที่ใส่เข้าไป อิเล็กตรอนจะวิ่งชนแกนไอออน ในโครงสร้าง ทำให้ตัวมันสูญเสียพลังงานจลน์ หลังจากเกิดการชนอิเล็กตรอนจะมีความเป็นอิสระที่ถูกเร่งอีกครั้ง ซึ่งเป็นผลทำให้ความเร็วของอิเล็กตรอนเปลี่ยนแปลงตามเวลาในลักษณะคล้ายฟันเลื่อย (Sawtooth Manner)

สภาพการต้านไฟฟ้าของโลหะ (Electrical Resistivity of Metals) ค่าสภาพการต้านทานไฟฟ้าของโลหะนั้นสามารถประมาณค่าได้จากสมการ 2.4 โดยค่า

$$p_{\text{total}} = p_T + p_r \quad \dots\dots\dots (2.4)$$

p_T เกิดจากสั่นของแกนไอออนบวก ในโครงสร้างผลึกของโลหะเนื่องจากอุณหภูมิ เมื่ออุณหภูมิสูงขึ้น จะทำให้แกนไอออนบวกสั่นมากขึ้น ซึ่งเป็นผลทำให้ขัดขวางการเคลื่อนที่ของอิเล็กตรอน ทำให้โลหะมีสภาพการต้านทานมากขึ้น

ส่วน p_r เกิดจากความบกพร่องภายในโครงสร้างผลึกของโลหะ เช่น (ดิสโลเคชัน) ขอบเขตของเกรน (Grain Boundary) และสารเจือปนต่างๆ ซึ่งจะไปขัดขวางการเคลื่อนที่ของอิเล็กตรอน ค่า p_r จะไม่ขึ้น กับอุณหภูมิ และโดดเด่นในสภาวะอุณหภูมิต่ำเท่านั้น

ที่อุณหภูมิสูงกว่า -200 องศาเซลเซียส ค่าสภาพการนำไฟฟ้าของโลหะส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับอุณหภูมิเป็นเส้นตรง ซึ่งสามารถหาได้จากสมการ 2.5

$$P_T = p_{0c}(1+\alpha_T T) \quad \dots\dots\dots (2.5)$$

เมื่อ p_{0c} = ค่าสภาพต้านทานทางไฟฟ้าที่อุณหภูมิ 0 องศาเซลเซียส
 α_T = Temperature Resistivity Coefficients ($^{\circ}\text{C}^{-1}$) ดังตารางที่ 2.3
 T = อุณหภูมิของโลหะ ($^{\circ}\text{C}$)

ตารางที่ 2.3 ค่า Temperature Resistivity Coefficients ของโลหะ [11]

โลหะ	Resistivity 0 $^{\circ}\text{C}$ (โอห์ม)	Temperature resistivity coefficients α_T ($^{\circ}\text{C}^{-1}$)
อะลูมิเนียม	2.7×10^{-8}	0.0039
ทองแดง	1.6×10^{-8}	0.0039
ทอง	2.3×10^{-8}	0.0034
เหล็ก	9.0×10^{-8}	0.0045
โลหะเงิน	1.5×10^{-8}	0.0038

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทำโครงการวิจัยควรศึกษางานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการตรวจสอบผลและวิธีการดำเนินงานวิจัย จึงได้นำเสนองานวิจัยและเอกสารสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องดังนี้

P.B. Joshi และ คณะ [12] ทำการศึกษาการผลิตวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้า Ag-10CdO Ag-12CdO Ag-15CdO Ag-7.1ZnO Ag-8.6ZnO และ Ag-10.8ZnO ด้วยกระบวนการโลหะผง และกระบวนการ Electroless Coating โดยกระบวนการโลหะผงเริ่มจากผสมผงโลหะเงินบริสุทธิ์กับผงโลหะออกไซด์ชนิดต่างๆด้วยกระบวนการผสมแบบเปียกจากนั้นทำการอัดที่ความดัน 400 เมกะปาสคาล ได้ชิ้นงานกรีน(Green)ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 15 มิลลิเมตร หนา 1.5 มิลลิเมตร แล้วนำไปซินเตอร์(Sintering) ที่อุณหภูมิ 930 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 60 นาทีในอากาศ โดย Heating rate เท่ากับ 6-7 องศาเซลเซียสต่อนาที ชิ้นงานถูกนำไปอัดอีกครั้งที่ความดัน 960 เมกะปาสคาล แล้วนำไปอบอ่อนที่อุณหภูมิ 650 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 30 นาที ชิ้นงานที่ได้มีความหนาแน่น 97% ของความหนาแน่นตามทฤษฎี ค่าความแข็งของโลหะ Ag-ZnO มีค่าประมาณ 74 HV ส่วนโลหะ

Ag-CdO มีค่าความแข็งประมาณ 72 HV ค่าการนำไฟฟ้าของ Ag-CdO มีค่ามากกว่าค่าการนำไฟฟ้าของ Ag-ZnO ส่วนกระบวนการ Electroless Coating เป็นกระบวนการผลิตวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้าที่ส่งผลดีต่อการกระจายตัวของโลหะออกไซด์ในเนื้อพื้นโลหะเงินทำให้เกิดการสึกกร่อนที่สม่ำเสมอ

H.Schreiner และ คณะ [13] ได้ศึกษาวิธีการซินเตอร์โลหะเงินผสมโลหะออกไซด์สำหรับวัสดุหน้าสัมผัสไฟฟ้า โดยนำผงที่ได้จากกระบวนการอะตอมไมเซชัน (Atomization Process) เช่น AgCd, AgSn, และ AgZn ซึ่งมีขนาดของผงระหว่าง 0.2-1 มิลลิเมตร ไปอบในสภาวะบรรยากาศแล้วนำไปอัดขึ้นรูป กระจกโลหะ AgCdO ถูกอัดที่ความดัน 4.5 ตันต่อตารางเซนติเมตร และทำซินเตอร์ที่อุณหภูมิ 800 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 1 ชั่วโมง ส่วนโลหะ AgSnO₂ ถูกอัดที่ความดัน 8 ตันต่อตารางเซนติเมตร และทำซินเตอร์ที่อุณหภูมิ 850 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 1 ชั่วโมง เช่นเดียวกับโลหะ AgZnO

P.B. Joshi และคณะ [14] ทำการศึกษากระบวนการผลิต Ag-ZnO จากผงโลหะที่ผลิตด้วยกระบวนการ Mechanochemical Synthesis หรือกระบวนการ Reactive Milling ซึ่งมีขนาดของผงในระดับนาโนเมตร ทำการอัดผงโลหะที่ความดัน 250 เมกะปาสคาล ได้ชิ้นงานกรีนขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 10 มิลลิเมตร หนา 2 มิลลิเมตร จากนั้นนำไปอบซินเตอร์ที่อุณหภูมิ 930 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 60 นาที แล้วนำชิ้นงานที่ได้ไปทำการอัดที่อุณหภูมิ 450 องศาเซลเซียส ความดัน 1250 เมกะปาสคาล ชิ้นงานที่ได้จากการอัดผงโลหะที่ผ่านกระบวนการ Mechanochemical Synthesis ให้ค่าความแข็งมากกว่าและค่าการนำไฟฟ้าสูงกว่าชิ้นงานที่ผลิตจากผงโลหะด้วยกระบวนการทั่วไป

A. Pandey และคณะ [15] ทำการเปรียบเทียบสมบัติของโลหะเงินผสมดีบุกออกไซด์ที่ได้จากกระบวนการผลิตโลหะผง กระบวนการออกซิเดชัน และกระบวนการออกซิเดชันผงโลหะ การผลิตโลหะผงทำได้ด้วยการนำผงโลหะเงินบริสุทธิ์และผงดีบุกออกไซด์ (SnO₂) มาผสมกันด้วยเครื่อง Ball Mill เป็นเวลา 1 ชั่วโมง จากนั้นอัดขึ้นรูปที่ความดัน 618 เมกะปาสคาล แล้วนำไปซินเตอร์ที่อุณหภูมิ 900 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 2 ชั่วโมง จากนั้นอัดขึ้นรูปที่ความดัน 1200 เมกะปาสคาลอีกครั้ง แล้วนำชิ้นงานไปอบอ่อนที่อุณหภูมิ 600 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 30 นาที การผลิตโลหะเงินผสมดีบุกออกไซด์ด้วยกระบวนการออกซิเดชันได้จากการนำโลหะเงิน ดีบุก และอินเดียม หลอมรวมกันแล้วนำไปรีดขึ้นรูปและบ่มแผ่นรีดให้ได้ขนาดชิ้นงานที่เหมาะสมแล้วจึงนำชิ้นงานไปอบเพื่อให้เกิดการออกซิเดชันที่อุณหภูมิ 750 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 25 ชั่วโมง ที่ความดันออกซิเจน 6 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร กระจกการผลิตโดยใช้ผงโลหะที่ผ่านการออกซิเดชันทำได้โดยการหลอมโลหะดีบุก เงิน และอินเดียม รวมกัน จากนั้นนำมาทำโลหะผงด้วยกระบวนการอะตอมไมเซชัน (Atomization) นำผงที่ได้หลังจากผ่านการแยกขนาดมาทำกระบวนการออกซิเดชันที่อุณหภูมิ 750 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 6 ชั่วโมง ที่สภาวะออกซิเจนความดัน 6 กิโลกรัมต่อตารางเซนติเมตร จากนั้นทำการอัดเช่นเดียวกับกระบวนการโลหะผง ผลการตรวจสอบพบว่าชิ้นงานที่ขึ้น

รูปด้วยกระบวนการโลหะ ให้ค่าการนำไฟฟ้าสูงที่สุดมีค่า 64 %IACS ค่าความแข็งมีค่า 89 HV น้อยกว่าค่าความแข็งของชิ้นงานออกซิเดชัน

Chi L. และคณะ [16] ได้ทำการศึกษาความสามารถการนำไฟฟ้า การต้านทานการสึกหรอทางด้านไฟฟ้าของ โลหะ $\text{Ag/SnO}_2/\text{In}_2\text{O}_3$ ที่ผลิตด้วยกระบวนการออกซิเดชันภายในกับกระบวนการโลหะผง ชิ้นงานจากกระบวนการออกซิเดชันภายในได้จากการหล่อแล้วนำไปรีดให้ได้ความหนา 3.2 มิลลิเมตร แล้วอบที่อุณหภูมิ 840 องศาเซลเซียส ชิ้นงานจากกระบวนการโลหะผงได้จากการอัดผงโลหะต่างๆ ออบขึ้นเตอร์รี่แล้วนำไปอัดเพื่อเพิ่มความหนาแน่น ได้ชิ้นงานหนา 3.18 มิลลิเมตร ผลการทดสอบด้วยชุดทดสอบ Switching endurance test กระแสไฟฟ้า 90 แอมแปร์ ความต่างศักย์ 240 V แรงกด 400 กรัม ตรวจวัดที่ 10,000-100,000 รอบ พบว่าการสูญเสียเนื้อโลหะของ $\text{Ag-10\%SnO}_2+\text{In}_2\text{O}_3$ ที่กระบวนการผลิตทั้ง 2 แบบ มีค่าใกล้เคียงกัน แต่ความแข็งและการนำไฟฟ้าของโลหะที่ผลิตด้วยกระบวนการออกซิเดชันภายในมีค่าสูง และที่ปริมาณโลหะออกไซด์มีปริมาณมากความแข็งมีค่าสูงชิ้นส่วนการนำไฟฟ้ามีค่าลดลง